

Tahran Yolu, ‘‘Türkiye’nin boynuna dolanan ip mi?’’

İran, kendi sınırlarından başlayarak Irak’ın kuzeyi ve Suriye topraklarından Akdeniz’e kadar ulaşacak güvenli bir kara koridoru oluşturmak amacıyla yürüttüğü stratejik kara yolu projesi için adeta zamanla yarışmaktadır. Irak ve Suriye’deki çabalarını taçlandırmayı amaçladığı bu proje ile bölgede oluşturmaya çalıştığı kara koridoru, geçeceği yerlerde çok ciddi demografik değişikliklere neden olacaktır. Kontrol altına aldığı ve güçlü nüfuz gösterdiği bölgeleri birbirine bağlayacak böylesi bir kara koridoru ile İran, bölgede hem askerî hem de ekonomik anlamda güçlenecek ve burada bulunan diğer aktörler üzerinde daha dayatmacı politikalar uygulayarak bölge genelinde üstünlük sağlayabilecektir.

Planlanan kara koridorunun güzergâhı nedir?

İran’ın Irak’ta açmayı planladığı kara koridorunun güzergâhı genellikle Sünni bölgelerden geçmektedir. Biri Diyala diğeri ise Süleymaniye’den geçen iki yoldan başlayan bu güzergâh, Kerkük’e kadar uzanmakta ve Sharqat kentinde birleştikten sonra Hadr, Telafer ve Sincar’dan geçerek Irak-Suriye sınırına, oradan da Suriye’nin Haseke kentine kadar ilerlemektedir.

İran, bugüne kadar çeşitli bahanelerle bu bölgeleri Sünnilerden temizlemek için çok çalışmıştır. Bu amaçla önce DAES’in bu bölgeleri ele geçirmesine izin vermiş, ardından da milislerini ve Bağdat hükümetine bağlı askerî birlikleri göndererek buraları DAES’ten almak için savaş başlatmıştır. Bölgenin altyapısını yerle bir eden bu çatışmalarla Sünni Arapların bölgeyi terk etmek zorunda kalması hedeflenmiştir. Özetle İran, bölgeyi ve koridoru güvence altına almak bahanesiyle aslında kendisi için tehlike oluşturan Sünni Arapları bölgeden uzaklaştırılmayı amaçlamıştır.

Bu stratejik projesini gerçekleştirmeye çok yaklaşan İran’ın önündeki tek engel, Telafer bölgesini ele geçirmesinden sonra kalkmış olacaktır. Ancak ABD ordusu Şii milislerin bölgeye girişlerine ısrarla karşı çıkmaktadır. Bu da bize milislerin bu bölgeye girmek için verdikleri büyük mücadelenin nedenini açıklamaktadır.

Bu konu, artık bir sır ya da kapalı kapılar ardında tartışılan bir mesele olmaktan çıkmıştır. Bu yolun inşası konusunda çıkan haberleri yalanlayan Irak İmar, İskân ve Belediyeler Bakanlığı Medya Merkezi Direktörü Ahmet Avat, ‘‘Bakanlık olarak Kerkük ve Haseke’yi bağlayacak bir kara yolu inşa etmek gibi bir niyetimiz yoktur ve bu konuda herhangi bir karar da çıkmamıştır.’’ demiştir. Ancak birçok Arap haber ajansı, Suriye’nin Kürdistan bölgesinde bulunan Haseke’den Kerkük kentinden geçerek İran’a kadar uzanan bir yolun açıldığını haber vermiştir.

İran, Kürtlerin Emellerini Sömürüyor

İran rejimi, birçok siyasi ve silahlı örgütü destekleyip himayesi altına almıştır. Çok geniş bir yelpazesi bulunan bu örgütlerin bazıları uluslararası toplum tarafından terörist olarak kabul edilen örgütlerdir. Bu örgütlerden olabildiğince yararlanmaya çalışan İran rejimi, son dönemde de Kürtlere yönelik benzer projeler geliştirmektedir. Kürtlerin millî duygu ve emelleri üzerinden oyunlar oynayan İran’ın bu seferki hedefi, bölgeye hâkim olabilmek için uygulamaya koyduğu projelerin gerçekleştirilmesinde Kürtlerin kullanılmasıyla ilgilidir. Yüksek pragmatik yapısıyla bilinen İran rejimi, farklı görüşte de olsa çıkarları için tereddüt etmeden herkesle ittifak kurabilecek bir zihniyete sahiptir.

İrak’taki Kürt bölgesinden başlayan bu yolun bir ucu Suriye’deki Kürt bölgesinde sona ermektedir. Kerkük ve Süleymaniye’yi kontrol altına alan Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB), Suriye’nin Haseke kentinde güçlü varlığı olan Kürt Halk Koruma Birlikleri (YPG), Sincar’da güçlenen ve Türkiye’de terörist faaliyetler gösteren PKK ile sıkı ilişkiler kurmaya önem veren İran, bu projesini hayata geçirmek için ne kadar kararlı olduğunu da göstermektedir. Bu örgütlerin ortak noktaları; İran rejimine sadık olmaları, Irak ve Suriye rejimleriyle yüksek koordinasyonları, Türk hükümetine ve Barzani’nin partisine düşmanlık beslemeleridir.

Bu koridor Kürtler için ne anlama geliyor?

Bu koridor İran rejimi için olduğu kadar Suriye ve Türkiye Kürtleri için de büyük önem taşımaktadır.

Haseke ve Kerkük'ü bağlayan yeni bir kara yolunun açılması, Irak-Suriye-Türkiye üçgeninde bulunan Fişhabur Sınır Kapısı'nı kullanmak zorunda kalan YPG için yeni bir alternatif oluşturacaktır. Fişhabur, halen Türk hükümetine yakınlığıyla bilinen Kürdistan Demokratik Partisi'nin (Barzani) kontrolü altında bulunmaktadır.

Türkiye'nin, sınırına bitişik bir Kürt kuşağı oluşmasını engellemek için başlattığı Fırat Kalkanı operasyonu ile kesilen Haseke-Afrin bağlantısı sonrası bu yeni koridor Suriye Kürtlerinin uğradığı izolasyonun kırılmasına da imkân sağlayacaktır. Ayrıca bu koridor PKK'nın da çok işine yarayacaktır. Irak ve Suriye arasında mutlak hareket özgürlüğüne kavuşacak olan PKK, Suriye'deki koluna askerî ve ekonomik destek sağlama konusunda da rahatlamış olacaktır. Türkiye ve Özgür Suriye Ordusu'nun kapattığı yollara alternatif olarak Suriye rejiminin kontrolünde bulunan yollara yönelen Kürtler, yine bu koridor sayesinde ihracatlarını da rahatça yapabileceklerdir.

Kürdistan Demokratik Partisi Başkanı Mesut Barzani ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Batı Kürdistan bölgesini (Rojava) dış dünyaya açacak ve İran'ın bölgedeki jeopolitik önemini pekiştirecek her türlü stratejik girişime karşı çıkmaktadır.

Tahran Yolu: İran'ın Stratejik Projesi

Irak üzerinden Suriye'ye bağlanmak için gerçekleştirmek istediği bu proje İran'a hem çok muazzam askerî ve ekonomik fayda sağlayacak hem de Türkiye'yi güneyindeki Irak ve Suriye'deki Arap Sünnilerin yaşadığı bölgelerden ayıracaktır.

Bu sayede İran Türkiye'nin güney sınırındaki yeni komşusu olacaktır. Ayrıca bu koridor İran'ın Suriye rejimine daha çok ve daha rahat destek vermesini kolaylaştırarak Suriye rejimine çok önemli katkılar sağlayacaktır. Bu yol, İran'ın Suriye rejimine verdiği desteğin en kolay ve en kısa yolu olmasa da bu koridorla birlikte DAESH'in kontrolünde bulunan bölgelere, özellikle Suriye-Irak sınırındaki kentlerde yaşanacak olası çatışmalara müdahalede, İran büyük bir avantaj sağlayacaktır. İran bu koridoru açmayı başarır, ABD askerlerinin bölgeyi terk etmesi veya anlaşmaya varılması durumunda tamamlanacak olan Rojava ile birlikte, İran'dan başlayarak Irak'ın kuzeyi ve Suriye'de Kürt denetimindeki bölgelerden Akdeniz'e kadar ulaşacak koridor, İran'ın geçiş yolu olacaktır.

ABD'nin Tuzaklı Yaklaşımı

ABD Başkanı Trump'ın konuyla ilgili yaptığı açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, ABD'nin Irak'taki İran nüfuzunu sınırlandırmak için çaba harcadığı aşikârdır. Ancak ABD'nin aynı zamanda farklı düşünce ve yönelimlere sahip birçok Kürt grupla ittifak yaptığı da bilinmektedir. Örneğin, Türkiye'nin terör örgütü olarak saydığı ve mücadele ettiği PKK'nın Suriye kolu olarak bilinen YPG, ABD tarafından müttefik olarak görülmekte ve Türkiye'nin her türlü muhalefetine rağmen desteklenmektedir. Ayrıca, ABD'nin bölgedeki nüfuzunu zayıflatmak istediği İran'ın da en büyük müttefiki olan YPG, DAESH'e karşı verilen savaşta Türkiye yerine kullanılmaktadır.

ABD ve müttefiklerinin Suriye Kürt bölgesinde bulunmak istemelerinin nedenlerini tahmin etmek zor değildir. Bu sebeplerden biri de Suriye'nin Kürt bölgelerinde kendi nüfuzlarını güçlendirerek Tahran'ın söz konusu kara koridorunu açma planını bozmaya yöneliktir. Zira ABD'nin Suriye Kürt bölgelerinde kara kuvvetlerinin varlığını güçlendirme konusundaki ısrarını açıklamak da böylece mümkün olabilecektir. Son zamanlarda Barzani'nin partisiyle sağlanan iş birliği sonucunda Irak-Suriye sınırı karşısında bulunan Rabia bölgesinde kurulması kararlaştırılan bir Amerikan askerî üssü sayesinde, planlanan koridor engellenebilecek veya en azından 70 km'lik bölge kontrol altında tutulabilecektir. Ancak bu sırada Diyala'dan geçen yol üzerindeki bölgelerde Şii milisler tarafından işlenen suçlara göz yumulmaktadır.

Türkiye Emrivaki Yapmalıdır

Görünen o ki, Suriye Kürt bölgesindeki gelişmeler Türkiye'nin ulusal güvenliği lehine cereyan etmemekte ve ABD, Türkiye'nin taleplerini pek dikkate almamaktadır. Türkiye sınırında Suriyeli Kürtler için bir Kürt oluşumuna imkân vermeye kararlı görünen ABD, böylece Türkiye'nin en büyük düşmanı olan PKK'ya kucak açacak yeni bir oluşum ortaya çıkaracaktır.

Bu nedenle Türkiye'nin ABD'ye karşı uygulayacağı güçlü bir emrivaki, bölgede askerî haritayı değiştirebilecektir. Türkiye'den gelecek güçlü müdahaleler ABD'yi Türkiye'yle iş birliği içine girmeye zorlayacak ve Rakka'yı DAEŞ'ten kurtarma operasyonunda Kürtler yerine çok daha güçlü bir alternatif olan Türklerin seçilmesine sebep olacaktır. Hasılı, NATO üyesi olan Türkiye'yle çatışma gibi bir seçeneği benimsemeyen Amerikan güçlerinin Türklerle bir gerilim içine girmesi beklenmemektedir. Ayrıca ABD, bölgede jeopolitik önemi yüksek olan Türkiye gibi bir ülkeyi kaybetme riskini de göze almak istemeyecektir.

Önümüzdeki süreçte sahada yeni güçlü gerekçeler ortaya koyan taraf kendi siyasi rolünü pekiştirecek ve son sözü söyleme hakkına sahip olacaktır. Ancak sahadaki askerî varlıkla desteklenmeyen politikalar yeterli olmayacaktır. Türkiye, kendini ve ulusal güvenliğini daha büyük tehlikelerden koruyacak operasyonu bir an önce icra etmelidir, aksi takdirde bunu yapmadığına çok pişman olacaktır. Zira olası tehditler, ulusal güvenliğini temelden sarsacak, belki de bölünmesine yol açacak riskler barındırmaktadır.